

УДК 398:81'27:316.347

DOI <https://doi.org/10.15407/mue2021.20.007>

МУШКЕТИК ЛЕСЯ

докторка філологічних наук, членкиня-кореспондентка НАН України, провідна наукова співробітниця відділу української та зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5958-0044>

MUSHKETYK LESIA

a Doctor of Philology, a Corresponding Member of the National Academy of Sciences of Ukraine, a chief research fellow of the Ukrainian and Foreign Folkloristics Department of M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5958-0044>

Бібліографічний опис:

Мушкетик, Л. (2021) Фольклорна термінологія в етнокультурному дискурсі пограниччя. *Матеріали до української етнології*, 20 (23), 7–14.

Mushketyk, L. (2021) Folklore Terminology in the Ethnocultural Discourse of the Borderlands. *Materials to Ukrainian Ethnology*, 20 (23), 7–14.

ФОЛЬКЛОРНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В ЕТНОКУЛЬТУРНОМУ ДИСКУРСІ ПОГРАНИЧЧЯ

Анотація / Abstract

Питання міжетнічних зв'язків у фольклорі завжди були актуальними в історії науки і культури України та інших європейських держав. Вивчення цих процесів уже має серйозні досягнення й відповідний понятійно-термінологічний апарат, водночас постійно поповнюючись новими даними. Розмаїті факти запозичень, взаємодій і трансформацій у фольклорі фіксують і описують на різних рівнях – від сюжетів до окремих елементів. Зокрема, подібні дослідження на матеріалі різноетнічних – слов'янських та неслов'янських спільнот – проводять науковці Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України. Крім указаних у статті, наведено міркування й висновки європейських учених з Угорщини, Польщі та ін. Водночас варто зауважити, що цим студіям нерідко бракує теоретичних узагальнень, концептуальної основи й надійної методики. Нагромадження нових знань і досліджень з вивчення пограниччя потребує глибшого розгляду та уніфікації фольклорної термінології з означеного терену, розгляду уснословесних явищ у тісному заявку з близькими науками, урахування новітніх досягнень культурної та соціальної антропології, інших областей знань, сучасних прикордонних явищ, куди входять і фольклорні взаємодії.

Згадувані студії і надалі потребують систематизації матеріалу в цій царині, спільних зусиль науковців різних країн. Вони виокремлюють різні їхні рівні (тематичний, жанровий, лексичний та ін.), позначають відповідними поняттями, що можуть походити з лінгвістичної чи іншої термінології, а загалом потребують міждисциплінарного підходу з виходом на ширші світові обрії.

Ключові слова: фольклор, пограниччя, терміни, міжетнічні взаємодії, студії, рівні і види контактів.

The issues of interethnic relations in folklore have been always relevant in the history of science and culture of Ukraine and other European countries. The study of these processes already has significant achievements and the corresponding conceptual and terminological apparatus, meanwhile constantly being replenished with data from the other fields of knowledge. Various facts of borrowings, interactions and transformations in folklore are recorded and described at different levels – from plots to individual elements. In particular, similar studies on the material of multi-ethnic – Slavic and non-Slavic communities – are conducted by the scientists of the NAS of Ukraine Maksym Rylskyi

Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology. In addition to those mentioned in the article the arguments and conclusions of the other European scientists – from Hungary, Poland and others – are described. At the same time, it should be noted that these investigations often are short of theoretical generalizations, a conceptual basis and a reliable methodology. Accumulation of new knowledge and research on the terminology of frontier study requires deeper consideration and unification of folklore terminology from this territory, consideration of oral phenomena in close application with other, related sciences, taking into account the latest advances in cultural and social anthropology, the other areas of knowledge, modern frontiers phenomena, which include folklore interactions.

The mentioned studies further need the systematization of the material in this area, common efforts of the scientists from various countries. The scholars distinguish their different levels (thematic, genre, lexical, etc.), designate them with appropriate terms that may correspond to linguistic or other terminology, and generally require an interdisciplinary approach to reach wider world horizons.

Keywords: folklore, borderlands, terms, interethnic relations, studies, levels and types of contacts.

У сучасній науці активно розробляються питання вивчення пограниччя, різні його аспекти, з'являються нові терміни та позначення. Саме поняття в українській мові есплікується в таких майже синонімічних термінах, як «порубіжжя», «пограниччя», «помежів'я», «прикордоння» та ін. Крім географічного, постало й символічне поняття кордону – мовного, психологічного, культурного тощо ¹ [12; 17; 18; 19].

У межах окресленої тематики активно вивчаються питання взаємозв'язків і контактів у фольклорі етнічних спільнот, які проживають на порубіжжі, що потребує нагромадження знань і досвіду в цій царині, узагальнення висновків та уніфікації термінології. Учені виокремлюють різні їхні рівні (тематичний, жанровий, лексичний та ін.), позначають відповідними поняттями, що можуть відповідати лінгвістичній чи іншій термінології, а загалом потребують міждисциплінарного підходу, тобто залучення ширшого контексту. Тому спробуємо здійснити огляд цих понять в українській та європейській науці загалом.

У сучасних студіях на перший план виходить поняття географічного, просторового поділу народної культури, тому постає питання про історико-географічні регіони чи зони (смуги, пояси) з усталеною культурою, де спільно проживають представники різних національностей. Дослідники здавна цікавилися подібними територіями. Так, учені [9, с. 26] виокремлюють історико-культурні зони (ІКЗ) як певні ареальні єдності, що визначають за даними суміжних народознавчих дисциплін і виявляють при цьому різьочу ареальну стійкість. У польській етнографії

слово «зона» зберігає первісне значення. К. Мошинський, свого часу досліджуючи т. зв. північно-східний кордон, поширення, динаміку культурних течій окреслив термінами «зона» і «кордон» [20].

Щодо угорських учених, то відомий етнограф Бела Гунда, який займався дослідженням угорсько-слов'янських етнокультурних зв'язків, ще 1958 року вжив найменування «етнологічна контактна зона». У наш час термін на позначення територіального перебування взаємодіючих етносів – «контактна зона» – детально описує відомий угорський етнолог, академік А. Паладі-Ковач: «Контактна зона є зона (смуга, пояс), що торкається двох межових мовних, етнічних чи культурних територій, де мовні, культурні, етнічні взаємовпливи особливо відчутні. Кількість порубіжних явищ зростає, ізглови накладаються одна на одну, часто трапляється й перекривання. Для контактної зони характерною є форма смуги, поясу, хоча ширина (чи, можна сказати, глибина) зони у випадку однієї певної зони теж може бути змінною в різних відтинках» [22, р. 9]. Крім великих контактних, дослідник виокремлює зони, що стикаються всередині невеликих місцевостей, навіть поселень. Для контактної зони характерною є перехідність, змішаність і втручання, а також дво- й багатомовність, що спостерігається в місцевих спільнотах та їх одиницях. Учений говорить про подібні зони на території Угорщини, хоча й зазначає, що звертатися до цих моментів треба обережно, з урахуванням багатьох факторів їх історичного та сучасного розвитку. Наприклад, Петер Недермюллер для подальшого вивчення специфіки обрядів гірських місцевостей Північно-Східної Угорщини запропонував

виділити певні територіальні пояси, чи смуги, які репрезентуватимуть обрядову систему гірського Земплена. У зв'язках з іншими ці пояси вказують на тенденцію до інтеграції, а всередині своєї системи – до диференціації [21, р. 658]. Серед раніше ustalених термінів трапляються такі поняття, як «мовні острови», «культура мовних островів» (у розумінні іноетнічних), «лімітрофні (порубіжні) області» тощо [16].

У своїй книзі про загальні закономірності історичного та іншого розвою угорської етнографії (етнології) відомий культуролог, академік Ласло Коша виокремлює поняття «край», «регіон», «місцевість», «провінція», «зона», «смуга» [8, с. 77]. Польський дослідник Дагнослав Демський вважає, що в наш час прикордоння слід трактувати не як замкнуту сферу рівномірно змішаних культурних ознак, а як територію, що нагадує мозаїку або печворк (англ. *patchwork*). Під цим поняттям «слід розуміти самопов'язані між собою процеси, нерівномірно розвинені культурні зразки, які віддзеркалюють суперечливі правила, що керують діями людей, належних до окремих культур» [6, с. 83].

Українські вчені також досліджують подібні регіони, зони в Україні. Так, вони виокремлюють українсько-молдавське та українсько-угорське пограниччя, сусідні між собою українські, білоруські та російські райони (Чернігівщина, Гомельщина, Брянщина), польсько-українські контактні зони тощо, де з'ясовують фольклорну взаємодію. Зокрема, взаємовпливи у фольклорі різних нацменшин України вивчали й вивчають співробітники ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ В. Юзвенко, Л. Вахніна, В. Головатюк, Л. Халюк (польсько-українські контакти), М. Гайдай (словацько-українські), Н. Шумада, О. Микитенко, М. Карацуба (південнослов'янські та українські). Неслов'янськими спільнотами країни цікавляться В. Шабліовський (румуні й українці), Л. Мушкетик (угорці й українці). Філологічний та музикознавчий аспекти студій у вивченні порубіжжя поєднала Софія Грица, яка виокремила Покуття, Карпати як історико-географічні області, де перетиналися шляхи багатьох національностей. Вивчаючи їх, вона свідчить, що міжетнічні, зокрема фольклорні,

зв'язки в Карпатах є складнішими з огляду на неоднакову генетичну належність етносів, мовну строкатість та їхні різні конфесійні переконання. Разом з тим (як важливий чинник) вона називає просторово-територіальне середовище – гори, подібність форм побутової культури, зокрема пастівництво, що дуже впливало й на фольклор: «Пастуша, або так звана валашська колонізація охопила до кінця XV ст. весь Карпатський регіон до західних окраїн. Міжетнічні процеси стимулювали тут міжетнічні зв'язки, а водночас гірський ландшафт (при сповільненому економічному розвитку) зумовив ізоляцію населення, збереження локальних особливостей культури етносів та етнографічних груп, які проживали в районі Карпат» [4, с. 66, 67]. Ці обставини дозволяють Андрієві Ковачу говорити про фольклор Карпат як окремий масив: «Про реальну наявність рис “карпатської фольклорної спільності” дослідники почали здогадуватися вже на самому початку розвитку фольклористики, коли дискусія про пріоритет того чи іншого класичного сюжету, що розгоралася впродовж видання нових записів, ставала активним стимулом для збирання і вивчення національної поетичної епіки. Питання про існування карпатської фольклорної спільності і в наш час, після подолання механістичних уявлень про запозичення фольклорних творів, залишається плідним ґрунтом для висунення і перевірки генетичних та історико-порівняльних концепцій» [7, с. 1].

Уснопоетична творчість кожного народу розвивається не лише за рахунок накопичення й еволюції власних національних надбань, а й шляхом запозичення, перероблення, засвоєння, а то й неприйняття елементів інших культур. Часто такі запозичення так глибоко засвоюються іншою культурою, так органічно входять до її складу, що повністю забувається їх іноетнічний характер і походження. Переймання завжди є творчим процесом. Свого часу концепцію зустрічних течій висунув Олександр Веселовський. Згідно з нею засвоюється лише те, у чому є потреба, причому передбачається обов'язкова наявність аналогій між традицією, що сприймається, і тією, що сприймає. Запозичення мобілізує можливості приймаючої традиції, переорганізовує її фрагментарний матеріал (формули, мотиви тощо), по-

роджуючи тим самим нову якість; засвоєння є завжди переробкою і розвитком у сприймаючому середовищі [3, с. 221].

Згодом М. Грушевський писав, що, вивчаючи впливи й запозичення, не треба забувати й «другу сторону цього питання: ступень одомашнення органічного засвоєння інтернаціональних, мандрівних тем українським елементом (...). Тут як і взагалі в питаннях літературної творчості важне не що, а як. У способі оброблення інтернаціональних тем, у наданні їм нової оригінальної краси і артистичного інтересу взагалі виявляє себе творчий геній як індивідуальних, поодиноких творців, так і колективний – цілої нації» [5, с. 367]. І. Франко називав цей процес націоналізацією, наголошував на спостереженнях власне українського матеріалу, в якому ті чи інші мандрівні теми, сюжети, образи проходили цей процес. Сам він подав приклад порівняльного та зіставного вивчення багатьох мандрівних сюжетів та мотивів. А ще зауважив: «...спосіб і міра перероблювання одного і того самого матеріалу різними народами має дуже багато цінних етнологічних вказівок, дає важний матеріал до пізнання світогляду, характеру і психології народів» [14, с. 271.] Закарпатський фольклорист Петро Лінтур писав про націоналізацію і демократизацію образів угорських героїв у західноукраїнському фольклорі [11]. Про це пишуть і дослідники пізнішого часу: «Водночас очевидно, що так зване запозичення не може бути механічним процесом. Запозичені елементи, для того, щоб увійти в традицію, мають бути адаптовані функціонуючою системою національного фольклору, перероблені і пристосовані до неї, з “чужих” мають стати “своїми”. Отже, будь-яке запозичення не може не бути процесом творчим за своєю суттю, зумовленим певним комплексом факторів – етнокультурних, соціальних, естетичних тощо» [13, с. 4].

Міжетнічні зв'язки у фольклорі – не випадкове явище, за ними завжди стоять конкретні спільноти, що вступають у контакти синхронного чи діахронного плану. Взаємовпливи в народнопоетичній творчості виступають як органічна і складова частина фольклорного процесу, що дає можливість піти далі виявлення і фіксації спільного й особливого в тематиці, мотивах, сюжетах, зокрема пояснити основні

закономірності розвитку фольклору на рівні ідейно-структурних і естетичних елементів жанрів, установити локальні й надетнічні варіанти фольклорних явищ.

З часом у розвитку науки про міжнаціональні взаємини великого значення набуває диференційований підхід до фольклорних контактів, розмежування рівнів їх досліджень. Так, К. Чистов пропонує виявляти своєрідність явищ «на рівні фольклористичної абстракції, більш високої чи більш низької». Під вищими рівнями він розуміє «загальні закономірності розвитку фольклору досліджуваного народу, співвідношення і кордони жанрів у певний історичний період, час формування основних жанрів, ступінь їх розвитку і тривалість продуктивного періоду, співвідношення локальних і загальнонаціональних варіантів явищ і та ін. Рівні більш низькі, ніж “елемент” і “комплекс елементів” – це конкретні національні й локальні розробки сюжетів, стійкі контамінації, що ввійшли в етнічну традицію саме цього народу, особливості образів дійових осіб, конкретні риси художнього середовища, зображуваного в казках, епічних піснях, баладах і т. п. І, нарешті, ще одна група рівнів, тісно пов'язаних з мовою та її особливостями, – поетика, стилістика, віршування, запас розроблених стереотипних формул і т. п.» [15, с. 74–75].

Угорський дослідник Золтан Уйварі виокремив такі форми існування міжетнічних зв'язків у народній культурі, фольклорі: контакт, взаємодія, зв'язок, паралель-аналогія [23, с. 34–40]. Найзагальнішим поняттям є зв'язок, його вживають у найрізноманітніших значеннях. Як правило, зв'язок – це безпосередній контакт, тісна залежність у часі і просторі, факт передачі-запозичення явищ культури. Це, наприклад, вплив слов'янської культури на формування угорської.

Щодо контакту, то в цьому випадку можливість зв'язку лише припускається. Тобто це слабша (поверхнева) форма зв'язку. Часто це контакт невеликої іноетнічної групи з корінним населенням регіону. Контакт, що виникає в межах населеного пункту чи між ними за умови подібності певних культурних явищ, може призвести до взаємодії. Таким чином, у зв'язку з поняттям контакт виникає термін «взаємодія». Це явище теж припускає зв'язок, однак стосується лише певних об-

ластей народної культури. Особливо суттєвим є те, що в цьому випадку йдеться не просто про односторонній зв'язок, вплив одного народу на інший, а розглядається двосторонній рух культурних явищ, і на перший план виходить органічний процес передачі-запозичення. Поняття взаємодії є також, по-суті, зв'язком, проте такою його формою, коли обидві сторони і впливають, і запозичають. Утім, взаємодія не завжди означає еквівалентний обмін упродовж даного процесу. Аналогія або паралель – ще не зв'язок; вона є лише першим кроком до його встановлення і дослідження, що потребує певних умов.

3. Уйварі виокремлює ще два типи міжетнічних зв'язків: міграція та колонізація. Міграція стосується переважно матеріальної культури, тих явищ, які виникають з тісних контактів між людьми, які періодично з'являються і щезають в результаті певних соціальних процесів. Із цим поняттям пов'язана проблема колонізації, тобто такого повного, глибокого, органічного засвоєння чужої культури, коли вона стає своєю власною й питання про запозичення просто відпадає. Яскравим прикладом цього є запозичення угорцями багатьох явищ слов'янської культури (процес, який відбувався віками).

Рівні запозичень у народній культурі загалом з'ясовує російський дослідник В. Лапін. Так, першим рівнем він вважає окремі запозичення – побутові, господарсько-культурні, обрядово-лексичні та ін. Другий рівень – сакралізація деяких нетрансформованих іноетнічних запозичень, виникнення-створення гібридних форм, перекручених перекладів деяких фольклорних сюжетів, образів, термінів тощо. Третій рівень – трансформація запозичених елементів, образів, сюжетів і форм, включення їх до власних жанрово-стилістичних і семантичних систем. Четвертий рівень – активна структурно-стильова інтеграція, п'ятий – фольклорна двомовність, шостим є рівень бінарно-етнічних (іноді й тернарних) жанрово-стильових фольклорних систем, обрядових і святково-обрядових фольклорно-етнографічних комплексів; паралельне функціонування деяких фольклорних жанрів, видів чи форм різними мовами. Сьомим рівнем Лапін вважає культурно-мовну асиміляцію, зміну фольклорної свідомості, та, як результат, етнічної самосвідомості; виник-

нення традицій різної історичної глибини [9, с. 33, 34]. Учений пропонує також термін «міжетнічний простір традиційної культури» як сукупність двомовного фольклорного середовища, особливого продуктивного стану фольклорної традиції і виникнення в ній різноманітних художніх форм [9, с. 35].

Про різні форми спонтанних контактів на фольклорному порубіжжі писала С. Грица. Дослідниця запропонувала розглядати їх як систему кіл, що стикаються та перетинаються. Центр кола – ядро – завжди тяжіє до збереження домінантних, нормативних ознак культури конкретного етносу, тоді як на периферії кола під впливом іншорідного оточення утворюються лабільні ділянки, відкриті до сприйняття іноетнічного та варіювання домінантних ознак відносно центра (ядра). Грица виокремлює також рівні фольклорних зв'язків, серед яких важливими є: 1) біоетнолінгвістичний, який вказує на те, що: а) етноси можуть бути між собою генетично та мовно спорідненими (українці, білоруси, росіяни); б) генетично споріднені і мовно віддалені (українці, чехи, болгар); в) генетично і мовно неспоріднені (українці, угорці, німці); 2) соціально-економічний, що вказує на близькість чи віддаленість господарських типів культури сусідів і опосередковано впливає на жанрову та стилістичну структуру народної творчості; 3) соціально-ідеологічний, який вказує на несуперечливі зв'язки етносів, їхні тривалі історичні контакти чи суперечливі, що зумовлені національним, конфесійним протистоянням тощо; 4) фактор іманентної специфіки порівнюваного матеріалу, який функціонує в системі контактів (ідеться про фольклорні роди, види, жанри неоднакові з погляду їх функцій та мобільності в системі міжетнічних зв'язків, асиміляції, інтеграції) [4, с. 52].

За даною схемою, скажімо, український та угорський етноси є мовно і генетично неспорідненими. За типологічною класифікацією українська мова належить до групи флективних мов, а угорська – до аглютинативних. За генеалогічним поділом східнослов'янські мови (у тому числі й українська) належать до індоєвропейської мовної сім'ї, а угорська – до угрофінської групи уральських мов. Однак, не будучи близькоспорідненими, ці мови та культури контактують між собою на те-

риторії Закарпаття здавна, адже тут склалися для цього сприятливі умови.

Уже згадувалося, що фольклорні запозичення та трансформації фіксуються на різних рівнях; це – поетичні жанри, сюжети, мотиви і образи, пісенні мелодії, словесні формули-кліше та стереотипи, лексичні переймання та ін. На прикладі останніх спробуємо продемонструвати плідність міждисциплінарного підходу до подібних студій і використання термінів близьких наук, у даному разі – лінгвістики. Лексичні запозичення є визначальними для всіх інших контактено-зумовлених мовних змін: саме вони зумовлюють фонологічні та морфологічні запозичення. Уживання таких термінів, як «мовна інтерференція», «іноетнічні лексичні вкраплення», «мадяризми», чи «угризми», «українізми», «зворотні переймання», «мовний білінгвізм», «двомовність» (зазначмо, що це поняття може мати не завжди однозначне трактування), є цілкомито закономірним у таких студіях. Скажімо, відомий угрознавець Петро Лизанець на основі дослідження переймань з угорської на українську мову засвідчив: «Найбільше запозичень – іменники (85,3 %), далі йдуть дієслова (8,8 %), прикметники (3,2 %), прислівники (1,6 %), вигуки (0,8 %), сполучники (0,2 %) частки (0,1 %). Чисельників і займенників немає, виняток изир – тисяча [10, с. 107]. І далі: «Морфологічне оформлення запозичених іменників полягає в розподілі їх по родах, типах відмінювання української мови і визначається двома основними факторами: 1) закінченням слова в мові-джерелі та 2) аналогією чи впливом найбільш характерних моделей словотворення і словозміни української мови» [10, с. 132].

Наприклад, наведемо власний аналіз мовного оформлення угорського слова «кочі» (kocsi – віз), яке має численні дєривати в українській мові та фольклорі. Не характерне для української мови закінчення подовжується, додаються українські афікси й утворюється – «кочія / кучія, кучіґа, кучішка», відповідно жіночого роду (в угорській мові взагалі немає родів), паралельно може вживатися голосний «о» чи «у» в початковому складі

слова. У фольклорі лексема є доволі поширена, у нашому випадку вона входить до традиційного коломийкового зачину: «Горі селом, долі селом бігала *кучішка* / Хіба й умру, та не буду да чия невістка»; «Горі селом, долі селом бігала *кучія* / Як не будеш, дівко, моя, не будеш нічия». Без змін з малярської перейнято назву «візниця» – «кочіш». Не зайвими в подібних дослідженнях можуть бути й перекладознавчі поняття – «мова-передавач», «мова-приймач», «модифікація», «міжкультурна комунікація» тощо.

Питання міжетнічних зв'язків у фольклорі завжди були актуальними в історії науки і культури України та інших європейських держав. Вивчення цих процесів уже має серйозні досягнення й відповідний понятійно-термінологічний апарат, водночас постійно поповнюючись даними з інших теренів знань. Розмаїті факти запозичень, взаємодій і трансформацій у фольклорі фіксують і описують на різних рівнях – від сюжетів до окремих елементів. Разом з тим цим студіям часто бракує теоретичних узагальнень, концептуальної основи й надійної методики. Нагромадження нової інформації та досліджень з термінології вивчення пограниччя потребує глибшого розгляду й уніфікації фольклорних понять з окресленого терену, аналізу уснословесних явищ у тісному заявку з близькими науками, урахування новітніх досягнень культурної та соціальної антропології, інших теренів, сучасних прикордонних явищ, куди входять і фольклорні взаємодії тощо.

Примітка

¹ Ю. Барабаш так пише про сучасне тлумачення пограниччя чи кордону в європейській науці: «По-перше: це типологічна трансформація від безпосередньо “пограничного пограниччя”, так чи інакше пов'язаного зі чинником кордону як геополітичного поняття – до пограниччя як поняття “внутрішнього”, у певному сенсі “віртуального”, уявного. Таке пограниччя належить до сфери міжкультурних комунікацій, зближень і протистоянь, воно є об'єктом вивчення соціальної антропології та культурології, ідеології та поетики» [1, с. 160].

Джерела та література

1. Барабаш Ю. Чуже – інакше – своє: етнокультурне пограниччя: концептуальний, типологічний і ситуативний аспекти. Триптих. Київ : Темпора, 2020. 216 с. DOI: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2020.02.03-32>.
2. Вахніна Л. Фольклорне пограниччя: традиції та сучасність. Київ : вид-во ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, 2016. 308 с.
3. Веселовский А. Н. Статьи о сказке. *Веселовский А. Н. Собрание сочинений*. Москва : АН СССР, 1938. Т. 16. 368 с.
4. Грица С. Й. Трансмісія фольклорної традиції: етномузикологічні розвідки. Київ ; Тернопіль : Астон, 2002. 236 с.
5. Грушевський М. Історія української літератури : у 6 т., 9 кн. Київ : Либідь, 1993. 392 с.
6. Демський Д. Пограниччя як печворк: рефлексії з Білорусі. *Народна творчість та етнографія*. 2007. № 1. С. 80–92.
7. Ковач А. А. Общее и своеобразное в венгерских, румынских и украинских народных балладах : автореф. ... канд. филол. наук. Москва, 1989. 19 с.
8. Коша Л. Чиї ви сини? Огляд угорської етнографії / пер. з угор. Л. Мушкетик. Ніредьгаза, 2002. 246 с.
9. Лапин В. А. Фольклорное двуязычие: феномен и процесс. *Искусство устной традиции: Историческая морфология: сб. ст., посв. 60летию И. Земцовского*. Санкт-Петербург, 2002. С. 28–39.
10. Лизанец П. Н. Венгерские заимствования в украинских говорах Закарпатья: венгерско-украинские межъязыковые связи. Будапешт : АН Венгрии, 1976. 683 с.
11. Линтур П. Король Матвій Корвін в угро-русской народной традиции. *Народна школа*. Унгар. *Статті*: 1940/41. № 7. С. 124–134; *Тексти*: 1940/41. № 8. С. 150–156. DOI: <https://doi.org/10.1086/457873>.
12. Мушкетик Л. Етнологічне дослідження потрійного кордону. *Матеріали до української етнології*. 2015. Вип. 14 (17). С. 87–92.
13. Померанцева Э. В., Чистов К. В. Русская фольклорная проза и межэтнические процессы. *Отражение межэтнических процессов в устной прозе*. Москва : Наука, 1979. С. 3–18.
14. Франко І. Старинна романо-германська новела в устах руського народу. *Франко І. Твори : у 50 т.* Київ : Наукова думка, 1980. Т. 26. С. 266–279.
15. Чистов К. В. Народные традиции и фольклор : очерки теории. Ленинград : Наука, 1986. 304 с.
16. Gyivicsán, Anna. A nyelvészeti kultúra néhány kérdéséről (a magyarországi szlovák példáján). *Nyelvi Látóhatár*. 2001. N. 2. Pp. 63–71.
17. *Hármas határok néprajzi nézetben / szerk. Turai T., Mészáros Cs.* Budapest : MTA BTK NTI, 201. 1. 218 pp.
18. *Hármas határok néprajzi értelmezésben / szerk. Turai T.* Budapest : MTA BTK NTI, 2015/2. 296 pp. [in Hungarian].
19. Határ, régió, etnikumok Közép-Európában / szerk. Éger Gy.; József L. Budapest, 2001. Pp. 93–121.
20. Moszyński, Kazimezh. *Kultura ludowa słowian*. Warszawa : Grafika, 2000. K. 1–2.
21. Niedermüller, Péter. A magyarországi ukránok néprajzi kutatása. *A II BNNNK előadásai*. Budapest ; Békéscsaba, 1981. Pp. 657–667.
22. Paládi-Kovács, Attila. Megjegyzések a zóna és zónális fogalmának néprajzi értelmezéséhez. *Etnikai kontaktzónák a Kárpát-medencében a 20 század második felében*. Aszód, 2005. Pp. 8–10.
23. Ujváry, Zoltán. *Kapcsolatok és párhuzamok: Tanulmányok, előadások*. Debrecen, 1994. 216 pp.

References

1. BARABASH, Yurii. *Strange – Different – Own: Ethno-Cultural Borderlands: Conceptual, Typological, and Situational Aspects*. Triptych. Kyiv: Tempora, 2020, 216 pp. [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.33608/0236-1477.2020.02.03-32>.
2. VAKHNINA, Lesia. *Folklore Borderlands: Traditions and Modernity*. Kyiv: NAS of Ukraine, Maksym Rylskyi IASFE, 2016, 308 pp. [in Ukrainian].
3. VESELOVSKY, Aleksandr. *Articles about Fairy Tales*. In: Aleksandr VESELOVSKY. *Collected Works*. Moscow: USSR Academy of Sciences, 1938, vol. 16, 368 pp. [in Russian].
4. HRYTSA, Sofia. *Transmission of Folklore Tradition: Ethnomusicological Studies*. Kyiv; Ternopil: Aston, 2002, 236 pp. [in Ukrainian].

5. HRUSHEVSKYI, Mykhailo. *The History of Ukrainian Literature: in Six Volumes, Nine Books*. Compiled by Vasyl YAREMENKO, prefaced by Petro KONONENKO, annotated by Lidiia DUNAYEVSKA. Kyiv: Lybid, 1993, vol. 1, 392 pp. [in Ukrainian].
6. DEMSKI, Dagnosław. Borderland as a Patchwork: Reflections from Belarus. In: Hanna SKRYPNYK, ed.-in-chief, *Folk Art and Ethnography*, 2007, no. 1, pp. 80–92 [in Ukrainian].
7. KOVÁCS, Andrey. *General and Peculiar in Hungarian, Romanian, and Ukrainian Folk Ballads: An Author's Extended Abstract of Ph.D. thesis in Philology*. Moscow, 1989, 19 pp. [in Russian].
8. KÓSA, László. *Whose Sons Are You? A Review of Hungarian Ethnography [Ki népei vagytok? Magyar néprajz]*. Translated from Hungarian by Lesia MUSHKETYK. Nyíregyháza, 2002, 246 pp. [in Ukrainian].
9. LAPIN, Viktor. Folkloric Bilingualism: Phenomenon and Process. In: Naila ALMEEVA, editor-compiler. *The Art of Oral Tradition: Historical Morphology: Collected Papers on the Occasion of the 60th Anniversary of I. Zemtsovsky Birthday*. Saint-Petersburg: Russian Institute of Art History, 2002, pp. 28–39 [in Russian].
10. LYZANETS, Petro. *Hungarian Borrowings in Ukrainian Dialects of Transcarpathia: Hungarian-Ukrainian Interlingual Relations*. Budapest: Publishing House of the Hungarian Academy of Sciences, 1976, 683 pp. [in Russian].
11. LINTUR, Petro. King Matthias Corvinus in the Hungarian-Ruthenian Folk Tradition. In: *Popular School*. Ungvár. *Articles*: 1940/41, no. 7, pp. 124–134; *Texts*: 1940/41, no. 8, pp. 150–156 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.1086/457873>.
12. MUSHKETYK, Lesia. Ethnological Study of Triple Border Areas. In: Hanna SKRYPNYK, ed.-in-chief, *Materials to Ukrainian Ethnology*, 2015, iss. 14 (17), pp. 87–92 [in Ukrainian].
13. POMERANTSEVA, Erna, Kirill CHISTOV. Russian Folkloric Prose and Interethnic Processes. In: Erna POMERANTSEVA, ed., *Reflection of Interethnic Processes in Oral Prose*. Moscow: Science, 1979, pp. 3–18 [in Russian].
14. FRANKO, Ivan. Ancient Romano-Germanic Short Stories Told by the Ruthenian People. In: *Ivan FRANKO. Collected Works: In Fifty Volumes*. Kyiv: Scientific Thought, 1980, vol. 26: *Literary Critical Works (1876–1885)*, pp. 266–279 [in Ukrainian].
15. CHISTOV, Kirill. *Folk Traditions and Folklore: Essays of Theory*. Leningrad: Science, 1986, 304 pp. [in Russian].
16. GYIVICSÁN, Anna. On Some Issues of the Language Island Culture (On the Example of Slovaks in Hungary) [A nyelvszigeti kultúra néhány kérdéséről (a magyarországi szlovák példáján)]. In: Gyula VIGA, ed., *Linguistic Horizons [Nyelvi Latóhatár]*, 2001, no. 2, pp. 63–71 [in Hungarian].
17. TURAI, Tünde, Csaba MÉSZÁROS, eds. *An Ethnographic Perspective on Triple Border Areas [Hármas határok néprajzi nézetben]*. Budapest: HAS RCH Institute of Ethnology, 2015, 218 pp. [in Hungarian].
18. TURAI, Tünde, ed. *An Ethnographic Interpretation of Triple Border Areas [Hármas határok néprajzi értelmezésben]*. Budapest: HAS RCH Institute of Ethnology, 2015, 296 pp. [in Hungarian].
19. ÉGER, György, József LANGER, eds. *Borderlands, Region, Ethnicities in Central Europe [Határ, régió, etnikumok Közép-Európában]*. Budapest, 2001, pp. 93–121 [in Hungarian].
20. MOSZYŃSKI, Kazimierz. *Folk Culture of the Slavs [Kultura ludowa słowian]*. Warsaw: Graphic Art, 2000, books 1–2 [in Polish].
21. NIEDERMÜLLER, Péter. Ethnographic Study of Ukrainians in Hungary [A magyarországi ukránok néprajzi kutatása]. In: *The 2nd BNNNK Reports [A II BNNNK előadásai]*. Budapest; Békéscsaba, 1981, pp. 657–667 [in Hungarian].
22. PALÁDI-KOVÁCS, Attila. Comments on the Ethnographic Interpretation of the Zone and Zonal [Megjegyzések a zóna és zónális fogalmának néprajzi értelmezéséhez]. In: Zoltán KLAMÁR, ed., *Ethnic Contacts in the Carpathian Basin in the Mid to Late 20th Century [Etnikai kontaktzónák a Kárpát-medencében a 20 század második felében]*. Aszód, 2005, pp. 8–10 [in Hungarian].
23. UJVÁRY, Zoltán. *Relationships and Parallels: Studies, Reports [Kapcsolatok és párhuzamok: Tanulmányok, előadások]*. Debrecen: KLTE [Lajos Kossuth University in Debrecen], 1994, 216 pp. [in Hungarian].

Надійшла / Received 01.10.2021

Рекомендована до друку / Recommended for publishing 03.11.2021